

مشهد

اختتامیه کنگره علامه نائینی

آبان ماه 1404

گزارشی از کنگره موسوعه، مقالات و بیان سیاست‌های

حاکم بر کنگره نائینی

نائینی آن گونه که بود

اصالت و معاصرت

توسعه دانش اصول، در عنوان مسائل

لزوم تدریس تنبیه الامه و تنزیه الملة توسط صاحبان

گفتمان فقه سیاسی

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين و صلى الله على محمد و آله الطاهرين

اللهم صل على محمد و آل محمد و اهدنا لما اختلف فيه من الحق باذنك انك تهدي من تشاء الى صراط مستقيم

بهره‌مند شدیم از صحبت‌هایی که ارائه شد و خدای بزرگ را شاکرم که توفیقی داده تا لحظاتی را در این جمع مستطاب باشم ؛ صحبت‌های من قدری متفاوت است با آن چه تاکنون شنیدید.

آن چه تا این جای از سوی بزرگواران مطرح شد در واقع از محقق بزرگ، علامه نائینی صد سال قبل بود و من می خواهم عرض کنم اگر امروز جناب نائینی باشد ایشان چه کار می کند. ما نائینی را در دوران معاصر ببینیم.

اما در رابطه با خود کنگره؛ به عنوان دبیر علمی کنگره عرض میکنم پنج سال قبل ما کار را با پنج کمیته شروع کردیم؛ فقه و اصول، اندیشه سیاسی، سیره و زندگی، علوم قرآن و حدیث و مبانی کلامی.

در راس کمیته ها افراد بارز آن رشته حضور داشتند و صدها نفر هم درگیر این کار بودند. خروجی این کار هم 40 جلد موسوعه 5 جلد مقالات و 1 جلد چکیده و 1 جلد مدخل و مجموعه 47 جلد شد.

300 مقاله به همایش رسید البته از این 300 مقاله 200 مقاله رد شد و 100 مقاله تایید شد که در قالب 5 جلد کتاب چاپ شده است.

نحوه کار با تلاش جدی آقایان بزرگوار :

آیت الله استادی

حجج الاسلام و المسلمین فرخ فال، شهرستانی، دکتر توکلی، مختاری، مولایی...و

بیت محقق نائینی

مدیر حوزه های علمیه آقای طیب حسینی

و اگر احیاناً کسی را از قلم انداخته باشم عذرخواهی می کنم.

برخی از این بزرگواران را من خبردارم که این ها شبانه روز کار می کردند .

گفتگو از محقق نائینی در بخش فقه و اصول و سیره قدری آسان است؛ البته آسان نسبی است ولی وقتی می رسد به اندیشه سیاسی جناب نائینی، کار سخت می شود. لذا ما از اول سیاست کاریمان این بود که نائینی آن گونه که بود، بدون سوبسید بدون گزینش در کتابها و آثار، مطرح شود.

محقق نائینی آثارش تقریباً برای همگان نکته دارد. ایشان از طرفی بر اصالت فقه و سنت و تفکر شیعی در سیاست تاکید دارد که این لوازم خودش را دارد که در فرمایش مقام معظم رهبری هم بخشی از آن، منعکس شد. که البته این خوشایند برخی نیست اما از آن طرف جناب نائینی به انواع و اقسام استبداد حتی استبداد به نام دین و تنگ نظری و لوازم باب دغدغه دینی، یخ زدگی و مخالفت با قانون اساسی و مخالفت با نمایندگی، مخالفت با رای گیری، می تازد.

کتاب محقق نائینی در دسترس است می بینید که چگونه محقق نائینی مقابله میکند با برخی شبهاتی که مطرح می شود و در تهران در تبریز و جای دیگر از مباحثی که مطرح می گردد، ناراحت می شود و به همه اینها حمله می کند و می تازد و لذا تلاش دوستان بزرگوار ما این بود که نائینی را آن گونه که هست، بشناسانند و شما انشاالله آثار کنگره را نگاه کنید و مخصوصاً کار دوستان کمیته اندیشه سیاسی در این قسمت خواهید دید که موفق بودند.

و اما قسمت دوم صحبتیم:

به حوزه مشهد با مدیریت کلان فعلی، بنده، خوشبین و امیدوارم و فکر می کنم این کاری که می خواهم عرض کنم از عهده حوزه سترگ و ستبر خراسان برمی آید. نائینی را باید صد سال جلو آورد و دید الان جناب نائینی اگر بود چه می کرد. و چگونه صحبت می کرد و چه مشی رفتاری را داشت البته برای حوزه ها، سیاست شود.

- مرحوم نائینی بدون دغدغه اگر امروز بود بر اصالت فقه و دانش های اسلامی و مخصوصاً فقه و بر معاصرت تاکید می کرد یعنی این دو عنصر هر کدام تحت الشعاع قرار گیرد ما لطمه می خوریم. اگر فقه از اصالت خود خارج شود، ما لطمه می بینیم.

ناموس فقاقت شیعه، انضباط فقهی است

نباید به هیچ قیمتی و به هیچ بهانه ای از انضباط فقهی، حوزه های علمیه و فقیهان دوران ما، فاصله بگیرند.

ناموس فقاقت شیعه؛ انضباط فقهی و فقه جواهری است.

ما چرا گاهی تعبیر می کنیم به نواندیشی دینی و روشنفکری [و آن را جدا از فقه سنتی میدانیم؟]

فقه سنتی ما همه این عناصر (نواندیشی و روشنفکری) را در خود دارد اما فقه سنتی شیخ طوسی؛ فقه سنتی شیخ مفید، علامه حلی، محقق ثانی، شهیدین و علامه نائینی.

این ها جمع می کنند در فقاہتشان بین اصالت و سترگی و انضباط فقهی و ذرہای از فقه خارج نشوند و به دام منبع وارہہای اہل سنت نیفتند، اما از آن طرف اصالت را ہم در نظر بگیریم من در تالیف کتاب «فقه و عقل» بہ این نکته برخورد کردم کہ بسیاری از کسانی کہ قاعدہ ملازمہ بین ادراک عقل و حکم شرع را مطرح کردند، بہ کنہ مطلب نرسیدند یکی از کسانی کہ دقیق فہم کردہ و از قاعدہ ملازمہ دفاع کردہ است؛ علامہ نایینی است. حتی قاعدہ ملازمہ را ایشان در مستحبات و تحسینات ہم می آورد و ذیل حسن احتیاط نگاہ شود البتہ ممکن است افرادی در این بارہ مناقشہ کنند.

ایشان برای شہرت سہم عظیمی قائل است. ہمہ اینہا حکایت از اصالت و تاکید این فقیہ بر اصالت و همچنین تاکید بر معاصرت فقه دارد. بسیاری از مسئولان حوزہ علمیہ مشہد حضور دارند، این دو عنصر نباید از ہم جدا شود ممکن است کسی از اصالت فقه بگوید ولی بہ اخباریت مدرن دچار شود؛ الان بہ نام دفاع از فقه سنتی، دقیقاً اخباریگری رونق دادہ می شود. البتہ شخصیتہای اخباری ما بسیاری از افراد این دستہ، محترم بودند اما آن تجمد، آن یخ زدگی غیر قابل قبول است کہ مرحوم نائینی در کتاب خود بہ آن اشارہ می کند مرحوم نایینی اشارہ می کند کہ برخی گفتند ما قانون اساسی برای چہ می خواہیم؟ و قانون اساسی ما قرآن است. ما رای می خواہیم برای چہ؟ شریعت را داریم... اصلاً وکالت چیست؟

تمام این موارد را ببینید.

محقق نایینی از آن طرف بر قلعہ فقه و اصول ایستادہ و از آن طرف یک فقیہی است معاصر در دوران خودش و ما باید این نایینی را زندہ کنیم من تاکید می کنم بر فقه سنتی اما نہ فقه سنتی کہ می خواہد منابع را ناقص ببیند. ما بزرگانی داریم کہ هنوز قاعدہ ملازمہ را مطرح می کنند کہ کبرایی است کہ در واقع صغرایی ندارد. یا شہرت صفر است؛ نہ شہرت روایی نہ شہرت کہ در ہر صورت بہ نظر می رسد این دیدگاہہا باید اصلاح شود.

نکتہ ای کہ برخی بیان کردہ اند این کہ اصول از نظر مباحث غنی شدہ، ولی از نظر مسائل، نیاز بہ مطرح شدن دارد و یکی از مسائلی کہ جناب نائینی در این کتاب مطرح میکند، «گسترہ شریعت» است ایشان تلاش می کند کہ ساحتہای اجرایی را از ساحتہای قانون گذاری جدا کند و جوابی کہ بہ برخی ها میدہد ہمین است و می گوید ما نمی خواہیم در مجلس قانون گذاری شود قوہ، قوہ مقننہ نیست؛ مجلس برنامه ریزی است کہ این باید بحث شود. گسترہ شریعت، گسترہ فقه، گسترہ اجتہاد اینہا بحثہایی است کہ باید نایینی امروز، این بحثہا را داشتہ باشد، حوزہ علمیہ خراسان اگر بخواہد بالندہ باشد باید از این زاویہ نگاہ کند و من این ظرفیت را در این حوزہ می بینم.

یک پیشنہادی رہبری داشتند، و آن این بود کہ کتاب «تنبیہ الامۃ و تنزیہ الملۃ» بیشتر مورد توجہ قرار گیرد، شاید این آخرین پیشنہاد من است و این کتاب عنوان درس خارج شود؛ اما کسی عہدہ دار این درس باشد کہ گفتمان این کار را داشتہ باشد

ما امروز عهده داری بحثهایی را می بینیم که اهل آن مبحث نیستند. گفتمان این کار را ندارند. مثل ابراهیم بت فروش می شوند که اعتقادی ندارند یا اگر اعتقادی هم دارند، گفتمان این کار را ندارند بیان اندیشه سیاسی و بیان فقه سیاسی و بیان فقه معاصر، بیان مسائل روزگفتمان لازم را می طلبد.

مدیریت محترم حضور دارند می توانند اساتیدی را انتخاب کنند، و من این ظرفیت را در حوزه خراسان می بینم و انشاالله که این کار صورت گیرد. آن چه من خواستم این بود که نایینی را از آن جلد صدسال قبل بیرون بیاوریم و ببینیم الان چه کار باید بکنیم. همه مطالبی که گفته شده صحیح است اما باید بدانیم با توجه به این شخصیت امروز چه کار باید کرد؟ و اگر خود جناب نایینی بود الان چه کار می کرد؟ الحمد لله رب العالمین.